Zbirka odločb sodne prakse

SODBA SODIŠČA (šesti senat)

z dne 10. decembra 2015*

„Predhodno odločanje — Območje svobode, varnosti in pravice — Postopki zaradi insolventnosti — Uredba (ES) št. 1346/2000 — Člen 4(1) — Določitev prava, ki se uporabi — Zakonodaja države članice, ki določa obveznost direktorja družbe, da tej povrne izplačila, opravljena po nastopu insolventnosti — Uporaba te zakonodaje za družbo, ustanovljeno v drugi državi članici — Člena 49 PDEU in 54 PDEU — Omejitev svobode ustanavljanja — Neobstoj“

V zadevi C-594/14,

katere predmet je predlog za sprejetje predhodne odločbe na podlagi člena 267 PDEU, ki ga je vložilo Bundesgerichtshof (zvezno sodišče, Nemčija) z odločbo z dne 2. decembra 2014, ki je prispela na Sodišče 22. decembra 2014, v postopku

Simona Kornhaas

proti

Thomasu Dithmarju, stečajnemu upravitelju družbe Kornhaas Montage und Dienstleistung Ltd,

SODIŠČE (šesti senat),

v sestavi F. Biltgen, predsednik desetega senata v funkciji predsednika šestega senata, M. Berger (poročevalka), sodnica, in S. Rodin, sodnik,

generalni pravobranilec: M. Szpunar,

sodni tajnik: A. Calot Escobar,

na podlagi pisnega postopka,

ob upoštevanju stališč, ki so jih predložili:

— za S. Kornhaas W. Steinfeld, odvetnik,

— za T. Dithmarja C. Esser, odvetnik,

— za Evropsko komisijo M. Wilderspin, agent,

na podlagi sklepa, sprejetega po opredelitvi generalnega pravobranilca, da bo v zadevi razsojeno brez sklepnih predlogov,

izreka naslednjo

* Jezik postopka: nemščina.

Sodbo

1 Predlog za sprejetje predhodne odločbe se nanaša na razlago člena 4 Uredbe Sveta (ES) št. 1346/2000 z dne 29. maja 2000 o postopkih v primeru insolventnosti (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 19, zvezek 1, str. 191, v nadaljevanju: Uredba) ter členov 49 PDEU in 54 PDEU.

2 Ta predlog je bil vložen v okviru spora med T. Dithmarjem, stečajnim upraviteljem družbe Kornhaas Montage und Dienstleistung Ltd (v nadaljevanju: družba dolžnica), in S. Kornhaas zaradi tožbe za povračilo izplačil, ki jih je ta opravila kot direktorica družbe dolžnice po tem, ko je ta postala insolventna.

Pravni okvir

Pravo Unije

3 Člen 3 Uredbe št. 1346/2000, naslovljen „Mednarodna pristojnost“, določa:

„1. Sodišča držav članic, na katerih ozemlju je središče dolžnik[ov]ih glavnih interesov, so pristojna za uvedbo postopkov v primeru insolventnosti. Pri družbi ali pravni osebi se, dokler se ne dokaže nasprotno, domneva, da je središče dolžnik[ov]ih glavnih interesov registrirani sedež.

2. Kadar je središče dolžnikovih glavnih interesov na ozemlju države članice, so sodišča druge države članice pristojna za uvedbo postopkov v primeru insolventnosti zoper navedenega dolžnika samo, če ima ta poslovalnico na ozemlju navedene druge države članice. Učinki teh postopkov so omejeni na dolžnikovo premoženje, ki se nahaja na ozemlju slednje države članice.

[…]“

4 Člen 4 te uredbe, naslovljen „Pravo, ki se uporablja“, določa:

„1. Če ta uredba ne določa drugače, je pravo, ki se uporablja za postopke v primeru insolventnosti in njihove učinke, pravo države članice, na katere ozemlju so bili uvedeni postopki, v nadaljnjem besedilu ‚država, v kateri so bili uvedeni postopki‘.

2. Pravo države, v kateri so bili uvedeni postopki, določa pogoje za uvedbo, vodenje in končanje teh postopkov. Zlasti pa določa:

[…]

(m) pravila v zvezi z ničnostjo, izpodbojnostjo ali neizvršljivostjo pravnih dejanj, ki so v škodo vseh upnikov.“

Nemško pravo

5 Člen 64(1) in (2) zakona o družbah z omejeno odgovornostjo (Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung, RGBl. 1898, str. 846, v nadaljevanju: GmbHG) v različici, ki je veljala v času dejanskega stanja iz postopka v glavni stvari, je določal:

„(1) V primeru insolventnosti družbe morajo poslovodje nemudoma in najpozneje v treh tednih po nastopu insolventnosti vložiti zahtevo za začetek postopka zaradi insolventnosti. Enako velja v bistvu velja, če se izkaže, da je družba prezadolžena.

(2) Poslovodje morajo družbi povrniti izplačila, ki so bila opravljena po nastopu insolventnosti družbe ali po ugotovitvi njene prezadolženosti. […]“

Spor o glavni stvari in vprašanji za predhodno odločanje

6 T. Dithmar je stečajni upravitelj družbe dolžnice v okviru postopka zaradi insolventnosti, ki ga je začelo Amtsgericht Erfurt (okrajno sodišče v Erfurtu). Družba dolžnica, katere direktorica je bila S. Kornhaas, je bila v sodni register Cardiff (Združeno kraljestvo) vpisana kot private company limited by shares (v nadaljevanju: Limited). Podružnica družbe dolžnice je bila ustanovljena v Nemčiji in je bila vpisana v sodni register pri Amtsgericht Jena (okrajno sodišče v Jeni). Dejavnost družbe dolžnice, ki je delovala predvsem v Nemčiji, je bila montaža prezračevalnih sistemov in s tem povezane storitve.

7 T. Dithmar je trdil, da je bila družba dolžnica insolventna vsaj od 1. novembra 2006 in da je S. Kornhaas med 11. decembrom 2006 in 26. februarjem 2007 v breme te družbe izvedla izplačila v skupnem znesku 110.151,66 EUR, zato je proti S. Kornhaas vložil tožbo za povrnitev tega zneska na podlagi člena 64(2), prvi stavek, GmbHG. Landgericht Erfurt (okrožno sodišče v Erfurtu) je tej tožbi ugodilo. S. Kornhaas je vložila pritožbo pri Oberlandesgericht Jena (višje sodišče v Jeni), ki je sodbo Landgericht Erfurt (okrožno sodišče v Erfurtu) potrdilo in dovolilo „revizijo“ pri Bundesgerichtshof (zvezno sodišče).

8 Predložitveno sodišče meni, da je tožba T. Dithmarja z vidika nemškega prava utemeljena, ker je namen člena 64(2), prvi stavek, GmbHG v bistvu preprečiti zmanjšanje stečajne mase pred začetkom postopka zaradi insolventnosti in zagotoviti, da se na podlagi te stečajne mase v okviru navedenega postopka izvede enakovredno poplačilo terjatev. Ta določba naj bi zato, čeprav je formalno del zakonodaje, ki se nanaša na pravo družb, spadala v insolvenčno pravo, tako da naj bi jo bilo mogoče uporabiti zoper direktorja družbe s statutarno obliko Limited.

9 Vendar se predložitveno sodišče sprašuje, ali je taka določba združljiva s pravom Unije. V zvezi s tem naj bi bilo iz člena 4(1) Uredbe št. 1346/2000 razvidno, da je pravo, ki se uporablja za postopke zaradi insolventnosti in njihove učinke, nemško pravo kot pravo države članice, na katere ozemlju so bili uvedeni postopki. V nemški doktrini naj bi obstajala nasprotna stališča v zvezi z vprašanjem, ali se lahko člen 64(2), prvi stavek, GmbHG uporabi zoper direktorje družb, ki so sicer ustanovljene po pravu druge države članice Evropske unije, katerih središče glavnih interesov pa je v Nemčiji.

10 Predložitveno sodišče navaja, da člen 64(2), prvi stavek, GmbHG ne določa pogojev, pod katerimi lahko družba, ustanovljena po pravu neke druge države članice, registrira upravni sedež v Nemčiji, ampak le pravne posledice take odločitve in nezakonitega ravnanja njenih direktorjev. Svoboda ustanavljanja naj torej ne bi bila prizadeta.

11 Morebitna omejitev svobode ustanavljanja, do katere bi prišlo zaradi uporabe člena 64(2), prvi stavek, GmbHG, pa naj bi bila vsekakor upravičena, ker bi se uporabila nediskriminatorno, ker bi se uporabljala za nujni splošni interes, ker bi omogočala ohranitev stečajne mase ali njeno ponovno napolnitev in ker ne bi presegala tistega, kar je nujno za uresničitev tega cilja.

12 Vendar predložitveno sodišče navaja, da bi bilo sodno prakso Sodišča, ki med drugim izhaja iz sodb Überseering (C-208/00, EU:C:2002:632) in Inspire Art (C-167/01, EU:C:2003:512), mogoče razlagati tudi tako, da se pri notranjih zadevah družb, ki so bile ustanovljene v eni državi članici, vendar se njihova glavna dejavnost izvaja v drugi državi članici, v okviru svobode ustanavljanja uporabi pravo družb države ustanovitve. Uporaba člena 64(2), prvi stavek, GmbHG za direktorje družb neke druge države članice bi tako lahko kršila svobodo ustanavljanja v smislu členov 49 PDEU in 54 PDEU.

13 V teh okoliščinah je Bundesgerichtshof (zvezno sodišče) prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo ti vprašanji:

„1. Ali je tožba, s katero stečajni upravitelj pred nemškim sodiščem direktorja private company limited by shares angleškega in valižanskega prava, o premoženju katere se je v Nemčiji v skladu s členom 3(1) Uredbe Sveta (ES) št. 1346/2000 začel postopek zaradi insolventnosti, terja za povračilo izplačil, ki jih je direktor opravil pred začetkom postopka zaradi insolventnosti, vendar po tem, ko je postala plačilno nesposobna, predmet nemškega insolvenčnega prava v smislu člena 4(1) Uredbe Sveta (ES) št. 1346/2000?

2. Ali je zgoraj navedena tožba v nasprotju s svobodo ustanavljanja na podlagi členov 49 PDEU in 54 PDEU?“

Vprašanji za predhodno odločanje

Prvo vprašanje

14 Predložitveno sodišče s prvim vprašanjem v bistvu sprašuje, ali je treba člen 4 Uredbe št. 1346/2000 razlagati tako, da na področje njegove uporabe spada tožba, vložena proti direktorju družbe angleškega in valižanskega prava, ki je predmet postopka zaradi insolventnosti, začetega v Nemčiji, ki jo je pri nemškem sodišču vložil stečajni upravitelj te družbe, s katero se na podlagi nacionalnih določb, kot je člen 64(2), prvi stavek, GmbHG, zahteva povračilo izplačil, ki jih je ta direktor opravil pred začetkom postopka v primeru insolventnosti, vendar po datumu, na katerega je ta družba postala insolventna.

15 Sodišče je v takem kontekstu že odločilo, da je treba člen 3(1) Uredbe št. 1346/2000 razlagati tako, da so sodišča države članice, na območju katere je bil začet postopek zaradi insolventnosti glede premoženja družbe, na podlagi te določbe pristojna za odločanje o tožbi, ki jo je upravitelj v postopku zaradi insolventnosti te družbe vložil zoper poslovodjo navedene družbe, za povračilo izplačil, opravljenih po nastopu insolventnosti te družbe ali po ugotovitvi njene prezadolženosti (sodba H, C-295/13, EU:C:2014:2410, točka 26).

16 Sodišče je to odločitev oprlo predvsem na okoliščino, da nacionalna določba, kot je člen 64(2), prvi stavek, GmbHG, na podlagi katere mora poslovodja insolventne družbe vrniti izplačila, ki jih je opravil za račun te družbe po nastopu insolventnosti te družbe, odstopa od splošnih pravil civilnega in gospodarskega prava zaradi stanja insolventnosti navedene družbe. Na podlagi tega je ugotovilo, da tožba, ki temelji na tej določbi in ki je vložena v okviru postopka zaradi insolventnosti, izhaja neposredno iz postopka zaradi insolventnosti in je z njim tesno povezana (glej v tem smislu sodbo H, C-295/13, EU:C:2014:2410, točki 23 in 24).

17 Sodišče je torej v sodbi H (C-295/13, EU:C:2014:2410) – v kateri se je njegov odgovor na predlog za sprejetje predhodne odločbe sicer nanašal na člen 3 Uredbe št. 1346/2000 in na mednarodno pristojnost nacionalnega sodišča za odločitev o tožbi, ki je temeljila na nacionalni določbi, kot je člen 64(2), prvi stavek, GmbHG – tako določbo nacionalnega prava jasno opredelilo kot določbo insolvenčnega prava. Iz tega je razvidno, da je treba šteti, da je ta zadnjenavedena določba del prava, ki se uporabi za postopke v primeru insolventnosti in njihove učinke, v smislu člena 4(1) Uredbe št. 1346/2000. Kot tako lahko navedeno določbo nacionalnega prava – katere eden od učinkov je, če gre za tak primer, da se direktorju družbe naloži povračilo izplačil, ki jih je opravil za njen račun po nastopu njene insolventnosti – nacionalno sodišče, pri katerem je bil uveden postopek zaradi insolventnosti, v skladu s členom 4(1) Uredbe št. 1346/2000 uporabi kot pravo države članice, na ozemlju katere se uvede postopek zaradi insolventnosti (v nadaljevanju: *lex fori concursus*).

18 V zvezi s tem je treba dodati, da je treba člen 64(2), prvi stavek, GmbHG razlagati v povezavi s prvim odstavkom tega člena, ki v bistvu določa, da morajo v primeru insolventnosti ali prezadolženosti družbe člani njenega predstavniškega organa nemudoma in najpozneje v treh tednih po nastopu insolventnosti ali prezadolženosti vložiti zahtevo za začetek postopka zaradi insolventnosti. Člen 64(2), prvi stavek, GmbHG torej omogoča vključitev osebne odgovornosti direktorjev insolventne ali prezadolžene družbe, ki so opustili dolžnost vložitve zahteve za začetek postopka zaradi insolventnosti, s čimer so kršili člen 64(1) GmbHG. Ko se tak postopek začne, za odobritev izplačil za račun tega podjetja na splošno namreč ni več pristojen direktor insolventne družbe, ampak njen stečajni upravitelj. Iz tega je razvidno, da se sankcija, ki je v bistvu določena v členu 64(2), prvi stavek, GmbHG, ne uporabi, če direktor insolventne družbe izpolni obveznost, določeno v členu 64(1) GmbHG.

19 Člen 4(2) Uredbe št. 1346/2000 med drugim določa, da so „pogoji za uvedbo“ postopka zaradi insolventnosti določeni z *lex fori concursus*. To določbo je treba zaradi zagotovitve njenega polnega učinka razlagati tako, da na njeno področje uporabe spadajo, prvič, pogoji za uvedbo postopka zaradi insolventnosti, drugič, pravila, ki opredeljujejo osebe, ki morajo zahtevati začetek tega postopka, in tretjič, posledice kršitve te obveznosti. Zato je treba s tega vidika šteti, da tudi nacionalne določbe, kot sta člen 64(1) in (2), prvi stavek, GmbHG, učinek katerih je v bistvu sankcioniranje neizpolnitve obveznosti vložitve zahteve za začetek postopka zaradi insolventnosti, spadajo na področje uporabe člena 4 Uredbe št. 1346/2000.

20 Poleg tega določba, kot je člen 64(2), prvi stavek, GmbHG prispeva k uresničitvi cilja, ki je sam po sebi *mutatis mutandis* povezan z vsakim postopkom zaradi insolventnosti, in sicer preprečitev možnosti zmanjšanja stečajne mase pred začetkom postopka zaradi insolventnosti za enakovredno poplačilo terjatev. Taka določba je zato vsaj podobna pravilu o „neizvršljivosti pravnih dejanj, ki so v škodo vseh upnikov“, za katero se na podlagi člena 4(2)(m) Uredbe št. 1346/2000 uporabi *lex fori concursus*.

21 V teh okoliščinah je treba na prvo vprašanje odgovoriti, da je treba člen 4 Uredbe št. 1346/2000 razlagati tako, da na področje njegove uporabe spada tožba, vložena proti direktorju družbe angleškega in valižanskega prava, ki je predmet postopka zaradi insolventnosti, začetega v Nemčiji, ki jo je pri nemškem sodišču vložil stečajni upravitelj te družbe in s katero se na podlagi nacionalnih določb, kot je člen 64(2), prvi stavek, GmbHG, zahteva povračilo izplačil, ki jih je ta direktor opravil pred začetkom postopka v primeru insolventnosti, vendar po datumu, na katerega je ta družba postala insolventna.

Drugo vprašanje

22 Predložitveno sodišče z drugim vprašanjem v bistvu sprašuje, ali člena 49 PDEU in 54 PDEU nasprotujeta uporabi nacionalne določbe, kot je člen 64(2), prvi stavek, GmbHG, za direktorja družbe angleškega in valižanskega prava, zoper katero je bil v Nemčiji začet postopek zaradi insolventnosti.

23 V zvezi s tem iz sodne prakse Sodišča izhaja, da v nekaterih okoliščinah dejstvo, da država članica družbi, ustanovljeni po pravu druge države članice, v kateri ima svoj statutarni sedež, zavrne priznanje pravne sposobnosti, med drugim zato, ker je ta družba prenesla svoj dejanski sedež na ozemlje prve države članice, lahko pomeni omejitev svobode ustanavljanja, ki načeloma ni združljiva s členoma 49 PDEU in 54 PDEU (glej v tem smislu sodbo Überseering, C-208/00, EU:C:2002:632, točka 82).

24 Sodišče je tudi že odločilo, da če so nacionalne odločbe o minimalnem osnovnem kapitalu nezdružljive s svobodo ustanavljanja, kot jo zagotavlja Pogodba, vsekakor enako velja za sankcije za nespoštovanje teh obveznosti, kot je osebna in solidarna odgovornost uprave, kadar je osnovni kapital nižji od minimalnega zneska, ki ga določa nacionalna zakonodaja, ali kadar se osnovni kapital med poslovanjem družbe zniža pod ta znesek (glej v tem smislu sodbo Inspire Art, C-167/01, EU:C:2003:512, točka 141).

25 Vendar je glede nacionalne določbe, kot je člen 64(2), prvi stavek, GmbHG, treba ugotoviti, da se ta ne nanaša niti na to, da država članica družbi, ustanovljeni po pravu druge države članice, ki je prenesla svoj dejanski sedež na ozemlje prve države članice, zavrne priznanje pravne sposobnosti, niti na osebno odgovornost uprave zaradi osnovnega kapitala te družbe, ki je nižji od minimalnega zneska, ki ga določa nacionalna zakonodaja.

26 Prvič, iz predložitvene odločbe namreč izhaja, da v okoliščinah postopka v glavni stvari pravna sposobnost družbe dolžnice nikakor ni izpodbijana. Besedilo člena 64(2), prvi stavek, GmbHG obstoj takega izpodbijanja celo izključuje, ker se za uporabo te določbe predpostavlja obstoj „družbe“.

27 Drugič, osebna odgovornost direktorjev družbe na podlagi člena 64(2), prvi stavek, GmbHG se ne navezuje na to, da je osnovni kapital te družbe nižji od minimalnega zneska, ki ga določa nemška zakonodaja ali zakonodaja, v skladu s katero je bila ustanovljena ta družba, ampak v bistvu izključno na to, da so direktorji take družbe opravili izplačila v fazi, v kateri bi morali na podlagi člena 64(1) GmbHG zahtevati začetek postopka zaradi insolventnosti.

28 Glede na navedeno se uporaba nacionalne določbe, kot je člen 64(2), prvi stavek, GmbHG, nikakor ne nanaša na ustanovitev družbe v dani državi članici niti na njeno poznejšo širitev v drugo državo članico, saj se ta določba nacionalnega prava uporabi šele po tem, ko je ta družba ustanovljena v okviru njene dejavnosti, natančneje, bodisi po tem, ko jo je treba v skladu z nacionalnim pravom, ki se uporabi na podlagi člena 4 Uredbe št. 1346/2000, šteti za insolventno, bodisi po tem, ko je v skladu z nacionalnim pravom ugotovljeno, da je prezadolžena. Nacionalna določba, kot je člen 64(2), prvi stavek, GmbHG, zato ne more vplivati na svobodo ustanavljanja.

29 V teh okoliščinah je treba na drugo vprašanje odgovoriti, da je treba člena 49 PDEU in 54 PDEU razlagati tako, da ne nasprotujeta uporabi nacionalne določbe, kot je člen 64(2), prvi stavek, GmbHG, za direktorja družbe angleškega in valižanskega prava, zoper katero je bil v Nemčiji začet postopek zaradi insolventnosti.

Stroški

30 Ker je ta postopek za stranki v postopku v glavni stvari ena od stopenj v postopku pred predložitvenim sodiščem, to odloči o stroških. Stroški, priglašeni za predložitev stališč Sodišču, ki niso stroški omenjenih strank, se ne povrnejo.

Iz teh razlogov je Sodišče (šesti senat) razsodilo:

1. **Člen 4 Uredbe Sveta (ES) št. 1346/2000 z dne 29. maja 2000 o postopkih v primeru insolventnosti je treba razlagati tako, da na področje njegove uporabe spada tožba, vložena proti direktorju družbe angleškega in valižanskega prava, ki je predmet postopka zaradi insolventnosti, začetega v Nemčiji, ki jo je pri nemškem sodišču vložil stečajni upravitelj te družbe in s katero se na podlagi nacionalnih določb, kot je člen 64(2), prvi stavek, zakona o družbah z omejeno odgovornostjo, zahteva povračilo izplačil, ki jih je ta direktor opravil pred začetkom postopka v primeru insolventnosti, vendar po datumu, na katerega je ta družba postala insolventna.**

2. **Člena 49 PDEU in 54 PDEU ne nasprotujeta uporabi nacionalne določbe, kot je člen 64(2), prvi stavek, zakona o družbah z omejeno odgovornostjo, za direktorja družbe angleškega in valižanskega prava, zoper katero je bil v Nemčiji začet postopek zaradi insolventnosti.**

Podpisi